

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/159751,41-rocznica-zarejestrowania-pierwszej-niezaleznej-organizacji-studenckiej-Niezal.html>
08.10.2026, 01:46

Strona znajduje się w archiwum.

41. rocznica zarejestrowania pierwszej niezależnej organizacji studenckiej – Niezależne Zrzeszenie Studentów

17 lutego 1981 r. w wyniku strajków studenckich władze PRL zarejestrowały pierwszą niezależną organizację studencką w krajach bloku komunistycznego – Niezależne Zrzeszenie Studentów. Organizacja miała za zadanie reprezentowanie społeczności akademickiej – zarówno wobec władz uczelni, jak i w stosunku do władz politycznych. Takiej roli nigdy nie wypełniał Socjalistyczny Związek Studentów Polskich, który był w istocie jedną z przybudówek PZPR i służył kontroli określonej grupy społecznej

17.02.2022

Niezależne Zrzeszenie Studentów było najważniejszym, obok NSZZ „Solidarność”, ruchem społecznym w PRL, jedyną niezależną organizacją studencką w całym bloku sowieckim. Formowało postawy młodej inteligencji i wyrażało jej bunt przeciwko systemowi komunistycznego zniewolenia.

Geneza Niezależnego Zrzeszenia Studentów sięga roku 1977, kiedy to w czasie uroczystości żałobnych ku czci zamordowanego Stanisława Pyjasa, powołano w Krakowie Studencki Komitet Solidarności. Idea ta znalazła naśladowców w całym kraju. SKS-y powstawały kolejno w Warszawie, Gdańsku, Poznaniu oraz Wrocławiu. Ich członkowie organizowali akcje samokształceniowe, własne wydawnictwa, biblioteki książek drugoobiegowych oraz bronili studentów zagrożonych represjami za działalność opozycyjną. Wokół SKS-ów zaczął się rozwijać – po raz pierwszy od 1956 r. – autentyczny ruch studencki. W przeciwieństwie jednak do studentów walczących o swoje prawa w Październiku '56 nie walczono już z partyjną i państwową biurokracją w imię idei socjalistycznych, ale o elementarne wartości, takie jak wolność i godność bez ideologicznej konotacji.

Impulsem do dalszej aktywizacji środowiska studenckiego stały się wydarzenia związane ze strajkami na Wybrzeżu latem 1980 r. i podpisanie tzw. porozumień sierpniowych, co umożliwiło utworzenie legalnie działającego i niezależnego od władz związku zawodowego – NSZZ „Solidarność”. W konsekwencji rozwój ruchu związkowego był dla innych środowisk, m.in. studenckich, impulsem do upomnienia się o prawo do niezależnych form zrzeszania się.

Pod koniec 1980 r., na fundamencie SKS-ów, powstały nowe, niezależne organizacje, powołujące się na prawo do tworzenia związków zawodowych. Początkowo na każdej uczelni studenci powoływali swoją własną, lokalną grupę. Dopiero na zjeździe Delegatów Komitetów Założycielskich Niezależnych Organizacji Studenckich w Warszawie w dniach 18-19 października doszło do przełomu, w wyniku którego narodziło się Niezależne Zrzeszenie Studentów. Przyjęto statut organizacji oraz wybrano tymczasowe władze – Ogólnopolski Komitet Założycielski – w skład którego weszli Mirosław Augustyn, Piotr Bikont, Wojciech Bogaczyk, Stefan Cieśla, Jacek

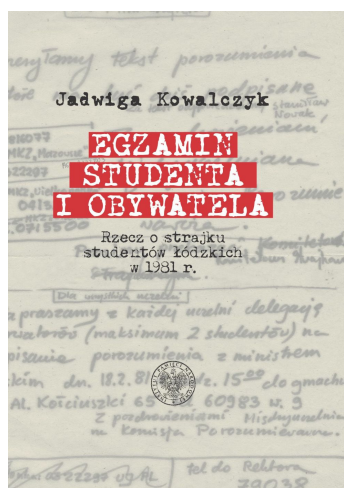
Czaputowicz, Teodor Klincewicz, Barbara Kozłowska, Maciej Kuroń, Krzysztof Osiński, Leszek Przysiężny oraz Marek Sadowski.

Niezależne Zrzeszenie Studentów tworzyli młodzi ludzie o rozmaitych poglądach, których połączyła antykomunistyczna postawa oraz chęć zmiany otaczającej ich siermiężnej i szarej rzeczywistości. Aktywność NZS była widoczna przede wszystkim na uczelniach. Organizowano niezależne seminaria oraz spotkania z przedstawicielami opozycji, ludźmi nauki i kultury. Żywiłowo rozwijał się ruch wydawniczy, w każdym ośrodku powstawały niezależne czasopisma i wydawnictwa. Rozpoczęto przygotowania do utworzenia ogólnopolskiego pisma studenckiego. Upomniano się również o pamięć historyczną. Organizowano obchody rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, dopominano się o upamiętnienie zbrodni katyńskiej. Do rangi symbolu urastały obchody rocznicy tzw. wydarzeń marcowych, organizowane w marcu 1981 r. na Uniwersytecie Warszawskim i innych uczelniach.

W przeciwieństwie do dość licznych w „Solidarności” zwolenników reformowania PRL wśród studentów działających w NZS znacznie mniej było osób wierzących w możliwość jakiegokolwiek przebudowy istniejącego od kilku dekad systemu. Członkowie zrzeszenia domagali się demokratyzacji życia akademickiego, przestrzegania przez władze podstawowych swobód obywatelskich oraz poszanowania praw człowieka.

Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. Niezależne Zrzeszenie Studentów zostało zdelegalizowane, a wielu jego działaczy aresztowanych. Pomimo tego w kilku ośrodkach akademickich NZS prowadziło jednak działalność podziemną, a młodzież akademicka aktywnie włączyła się w narastającą od wiosny 1982 r. falę protestów ulicznych organizowanych przez struktury podziemnej „Solidarności”.

Polecamy publikacje IPN na temat Niezależnego Zrzeszenia Studentów:

Polecamy wystawy:

- ▶ [„Studencka Solidarność”. Niezależne Zrzeszenie Studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu \(1980-1989\)](#)
- ▶ [Wystawa „NZS - pokolenia przemian 1980-2020”](#)

Zobacz też:

- ▶ [Koncert on-line z okazji 40. rocznicy powstania NZS i „Solidarności”](#)
- ▶ [Dyskusja o Niezależnym Zrzeszeniu Studentów z cyklu „Między mitem a rzeczywistością – najważniejsze wydarzenia XX wieku” – 8 lutego 2021](#)
- ▶ [Artykuły na Przystanku Historia - Niezależne Zrzeszenie Studentów](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Centrala

Marsz protestacyjny zorganizowany przez Niezależne Zrzeszenie Studentów w Warszawie 25 maja 1981 r. (fot. z zasobu Archiwum IPN).

Marsz protestacyjny zorganizowany przez Niezależne Zrzeszenie Studentów w Warszawie 25 maja 1981 r. (fot. z zasobu Archiwum IPN).